

dolohiia, praktyka [Modern regional socio-economic policy: theory, methodology, practice]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy; PRYNT EKSPRES, 2002.

Datsii, O. I. "Efektyvnist innovatsiinoi diialnosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi [The effectiveness of innovation in agricultural production]". *Avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: spets.* 08.02.02., 2005.

Lisetskiy, A. S., and Khvesik, M. A. *Prodovolcha bezpeka Ukrainy* [Food security of Ukraine]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 2008.

Moldavan, L. V. "Stalyi rozvytok ahrarynoi sfery – tsilyovyi vektor na XXI stolittia [Sustainable development of agrarian sphere vector-target in the 21st century]". *Ekonomika Ukrainy*, no. 11 (2009): 93-95.

Pakulin, S. L., Tretiak, V. P., and Polozhentseva, E. L. "Konseptualnyy podkhod k monitoringu funktsionirovaniia regionalnogo APK [Conceptual approach to monitoring the functioning of the regional Agro-industrial complex]". Praha: Publishing House «Education and Science», 2008. 66-68.

Sabluk, P. T., Bilorus, O. H., and Vlasov, V. I. *Hlobalizatsiia i prodovolstvo* [Globalization and food]. Kyiv: NNU IAE, 2008.

Stechenko, D. M. *Rozmishchennia produktyvnykh syl i regionalistyka* [Placement of productive forces and regionalistic]. Kyiv: Vikar, 2001.

Tsyppin, Yu. A., and Liukshinov, A. N. *Agromarketing* [Agromarketing]. Moscow: Kolos, 1998.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo, 2012.

УДК 338.439:339.137.2

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНАЛЬНОГО МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

КЛОЧКО В. М.

УДК 338.439:339.137.2

Клочко В. М. Методичні підходи до визначення конкурентоспроможності економіки регіонального молокопродуктового підкомплексу

Розглянуто методичні підходи щодо визначення конкурентоспроможності економіки регіонального молокопродуктового підкомплексу. Проведено багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз залежності обсягу виробництва молока по районах області та обсягу реалізації молока по районах області, для аналізу використано 21 фактор. Розроблено та апробовано модель визначення конкурентоспроможності виробництва молока в районах Харківської області. Методика має свої переваги: можливість використання необмеженої кількості факторів з урахуванням статистичних параметрів рівняння регресії; доступність даних для аналізу та наявність показників у державній статистичній звітності.

Ключові слова: методичні підходи, конкурентоспроможність, економіка, молокопродуктовий підкомплекс, кореляційно-регресійний аналіз.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Формул.:** 6. **Бібл.:** 8.

Клочко Віталій Миколайович – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри світової економіки сільського господарства та інформаційних технологій, Харківська державна зооветеринарна академія (сmt Мала Данилівка, Дергачівський район, Харківська обл., 62341, Україна)

E-mail: vitaliyklochko26@gmail.com

УДК 338.439:339.137.2

Клочко В. Н. Методические подходы к определению конкурентоспособности экономики регионального молокопродуктового подкомплекса

Рассмотрены методические подходы к определению конкурентоспособности экономики регионального молокопродуктового подкомплекса. Проведен многофакторный корреляционно-регрессионный анализ зависимости объема производства молока по районам области и объема реализации молока по районам области, для анализа использован 21 фактор. Разработана и апробирована модель определения конкурентоспособности производства молока в районах Харьковской области. Методика имеет свои преимущества: возможность использования неограниченного количества факторов с учетом статистических параметров уравнения регрессии; доступность данных для анализа и наличие показателей в государственной статистической отчетности.

Ключевые слова: методические подходы, конкурентоспособность, экономика, молокопродуктовый подкомплекс, корреляционно-регрессионный анализ

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Формул.:** 6. **Библ.:** 8.

Клочко Віталій Николаевич – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры мировой экономики сельского хозяйства и информационных технологий, Харьковская государственная зооветеринарная академия (пгт Малая Даниловка, Дергачевский район, Харьковская обл., 62341, Украина)

E-mail: vitaliyklochko26@gmail.com

UDC 338.439:339.137.2

Klochko V. N. Methodical approaches to identification of competitiveness of economy of the regional dairy-product subcomplex

The article considers methodical approaches to identification of competitiveness of economy of the regional dairy-product subcomplex. It conducts a multi-factor correlation and regression analysis of dependence of the volume of milk production by oblast districts and volume of milk sales by oblast districts. 21 factors were used for this analysis. It develops and tests a model of identification of competitiveness of milk production in Kharkiv oblast districts. The method has its advantages: possibility to use an unlimited number of factors with consideration of statistical parameters of the regression equation; accessibility of data for analysis and availability of indicators in the state statistical reports.

Key words: methodical approaches, competitiveness, economy, dairy-product subcomplex, correlation and regression analysis

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Formulae:** 6. **Bibl.:** 8.

Klochko Vitaliy N. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer of the Department of World Economy Agriculture and Information Technology, Kharkiv State Zooveterinary Academy (smt Mala Danylyvka, Dergachivsky rayon, Kharkivska obl., 62341, Ukraine)

E-mail: vitaliyklochko26@gmail.com

У нових умовах глобалізації національні інтереси України вимагають посилення роботи регіональних державних органів управління щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Питання пошуку механізмів підвищення конкурентоспроможності продукції АПК потребує нових методичних підходів, адекватних новим викликам. Причиною цього є зональна змінність кліматичних умов, різні рівні економічного розвитку регіонів країни і платоспроможності їх населення, неоднакові можливості регіонів щодо підтримки умов відтворення галузі тощо.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам підвищення конкурентоспроможності продукції АПК, інформаційно-аналітичні збірники Головного управління статистики Харківської області, статистичні та звітні дані аграрних підприємств Харківської області, власні спостереження і дослідження.

У США промислове виробництво молока організовано на базі концентрації та спеціалізації. Але ціну молока дають за його якість. За останні десятиріччя вимоги до якості молока стали жорсткішими. Демографія виробництва молока в США показує: 42% американського молока надходить з ферм з поголів'ям більше 500 голів [1, с. 21]. Якщо узагальнити досвід ведення молочного скотарства Ізраїлю, можна визначити такі позитивні тенденції, як високий рівень ведення племінної роботи, який ґрунтується на конкретній інформації по кожній корові, закладеній у комп'ютерну базу даних, що постійно поновлюється; раціональне використання кормів у вигляді кормосуміші та з урахуванням при формуванні раціону потреб кожної статеві-вікової групи тварин; тісне поєднання науки з виробництвом, яке дозволяє на основі наукових пошуків разом з іншими факторами постійно підвищувати продуктивність молочного стада; державне регулювання через Раду по виробництву і збуту молока на внутрішньому ринку, що допомагає врахувати економічні інтереси всіх учасників виробничого процесу і споживачів [2, с. 158 – 159].

Існують розвинені країни, що є світовими лідерами молочної галузі – Австралія, Нова Зеландія – де немає дотацій на молочну продукцію. У Новій Зеландії молочна переробка є одним із головних видів промисловості і однією з головних позицій експорту. Якщо американці та європейці борються за згладжування сезонних коливань у виробництві молока, то тут цим не займаються, а виробляють молоко тоді, коли його собівартість найнижча. У них усе підігнано – осіменіння, переробка, укладання контрактів – так, щоб сезонне коливання було оптимальним з погляду економіки даного продукту. Дуже серйозно поставлено питання випасу: яку траву сіяти, як і де, як пересувати череду по пасовищах, яким має бути оптимальний розмір стада. За рахунок цього досягається максимальна ефективність молочного тваринництва і низька собівартість молока: сьогодні вона близька, а в деякі сезони навіть нижча, ніж в Україні [3, с. 29 – 30].

П. Коротич [4, с. 39 – 40] наводить дані, що кількість сиропридатного молока перебуває в наших сировинних зонах у межах 20%. Бажано, щоб рівень бактері-

ального обсіменіння не перевищував 100 тис. одиниць у 1 мл; проте в Україні для молока вищого гатунку він становить 300 тис. од./мл, для першої групи – 500, для другої – 3 млн од./мл. Молокопереробні підприємства України за рахунок низької якості сировини втрачають значні суми при реалізації молочної продукції на західному та російському ринках. На зовнішньому ринку за сухі молочні продукти українські підприємства одержують за тону на 300 – 400 дол. США менше, тому що на Заході, через низькі якісні показники, ця продукція використовується на технічні й кормові цілі [5, с. 100].

Ринок ЄС на даному етапі закритий для всіх українських виробників. Підсумки перевірки вітчизняних підприємств інспекторами Єврокомісії виявилися невтішними. Головна претензія – до якості сировини, використовуваної молокопереробниками, а також фальсифікація згущеного молока, виявлена європейськими інспекторами (виробники використовують кокосове, соняшникове і навіть пальмове масло, таким чином грубо порушуючи європейські норми) [6, с. 74].

У результаті дослідження нами була розроблена модель визначення конкурентоспроможності виробництва молока в районах Харківської області.

Спочатку нами був проведений багатofакторний кореляційно-регресійний аналіз залежності обсягу виробництва молока по районах області [7].

Використано для аналізу 21 фактор, що впливає на обсяги виробництва молока по районах області (Y – виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах, тис. ц), а саме: виробнича собівартість молока, тис. грн; виручка від реалізації продукції сільського господарства, тис. грн; кількість реалізованого молока, ц; повна собівартість реалізованого молока, тис. грн; виручка від реалізації молока, тис. грн; прибуток (збиток) від реалізації молока, тис. грн; рівень рентабельності (збитковості) по молоку, %; чисельність робітників сільського господарства, осіб; середній річний надій молока від однієї корови, кг; частка молока у структурі виручки від реалізації, %; виробництво молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, ц; грошові витрати на 1 корову, грн; собівартість реалізованого молока, грн/ц; ціна реалізації молока, грн/ц; прибуток (збиток) від реалізації молока, грн/ц; рівень рентабельності (збитковості) реалізованого молока, %; сільськогосподарські угіддя на кінець року, тис. га; чисельність корів у сільськогосподарських підприємствах по районах області на кінець року, тис. голів; продуктивність корів молочного стада в сільськогосподарських підприємствах, кг; реалізація молока та молочних продуктів сільськогосподарськими підприємствами по районах області, тис. ц; рівень рентабельності продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах, %.

Далі нами проведено відбір факторів за двома критеріями: найбільш істотні значеннями коефіцієнтів кореляції; наявність показника в державній статистичній звітності.

У результаті було відібрано 5 факторів:

X_1 – сільськогосподарські угіддя на кінець року; тис. га;

X_2 – чисельність корів у сільськогосподарських підприємствах по районах області на кінець року, тис. голів;

X_3 – продуктивність корів молочного стада у сільськогосподарських підприємствах, кг;

X_4 – реалізація молока та молочних продуктів сільськогосподарськими підприємствами по районах області, тис. ц;

X_5 – рівень рентабельності продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах, %.

Для перевірки автокореляції використано критерій Дурбіна – Уотсона. Близькість його величини до 2 говорить про повну відсутність автокореляції, отже, про коректність певного рівняння регресії [8].

Про кількісний вплив розглянутих факторів на обсяги виробництва молока свідчать коефіцієнти рівняння регресії [8]. Вони показують, на скільки тис. ц змінюється його величина при зміні факторної ознаки на одну одиницю.

На основі чинників з найбільш істотними значеннями коефіцієнтів кореляції були побудовані регресійні функції такого вигляду:

$$V_{\text{ВМ РОЗР}} = f(X_1, X_2, \dots, X_n), \quad (1)$$

де $V_{\text{ВМ РОЗР}}$ – обсяги виробництва молока в районі області, одержані розрахунковим шляхом.

Регресійна модель має такий вигляд:

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_nX_n, \quad (2)$$

де $a_0, a_1, a_2, \dots, a_n$ – постійні числа.

Оскільки результати спостережень – випадкові величини, набути «дійсного» значення коефіцієнтів a_0, a_1, \dots, a_n з моделі не можна. Натомість на основі даних таблиці були одержані їх оцінки a_0, a_1, \dots, a_n . Тому модель виглядала таким чином:

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + b_nX_n, \quad (3)$$

У регресійному аналізі для отримання оцінок коефіцієнтів моделі використовувався метод найменших квадратів. Нами було розраховано більше 20 статистичних параметрів регресійного рівняння, серед них: вектор середніх значень ознак, вектор стандартних відхилень, вектор коефіцієнтів варіації, коваріаційна матриця ознак.

Дані факторного аналізу наведено в табл. 1.

Параметри одержаних рівнянь регресії наведено в табл. 2.

Результати розрахунків, наведені в табл. 2, показали, що оптимальна величина коефіцієнта Дурбіна – Уотсона склала 2,32164 у разі використання залежності обсягів виробництва молока від чисельності корів у сільськогосподарських підприємствах по районах області на кінець року, продуктивності корів молочного стада,

Таблиця 1

Факторний аналіз виробництва молока в районах Харківської області

Кореляційна матриця ознак						
Фактори	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
Y	1,00000	0,056915	0,967412	0,803354	0,98328	0,038645
X ₁	0,056915075	1,00000	0,14045	-0,01367	0,046224	0,143144
X ₂	0,967411876	0,14045	1,00000	0,690895	0,935012	0,051287
X ₃	0,803354144	-0,01367	0,690895	1,00000	0,824481	0,221087
X ₄	0,983279824	0,046224	0,935012	0,824481	1,00000	0,028201
X ₅	0,038644824	0,143144	0,051287	0,221087	0,028201	1,00000
Вектор середніх значень ознак						
Фактори	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
	66,7037	89,1111	1,481481	4129,519	61,11111	-6,57407

Таблиця 2

Параметри рівнянь регресії

Параметри	Фактори, використовувані при аналізі				
	X ₁ , X ₂ , X ₃ , X ₄ , X ₅	X ₂ , X ₃ , X ₄ , X ₅	X ₂ , X ₃ , X ₄	X ₂ , X ₃	X ₂ , X ₃ , X ₅
Вільний член a_0	-16,7883	-21,1488	-18,1422	-46,1484	-50,8493
Коефіцієнти:					
a_1	-0,05054	0	0	0	0
a_2	26,35085	25,30484	24,49128	44,23742	43,54898
a_3	0,004465	0,004551	0,003825	0,011458	0,012455
a_4	0,49235	0,508011	0,536204	0	0
a_5	-0,06534	-0,07964	0	0	-0,24404
Коефіцієнт детермінації (R^2)	0,988184	0,987539	0,987188	0,970742	0,974468
Коефіцієнт Дурбіна – Уотсона (K_{dw})	2,517055	2,554582	2,32164	2,325242	2,477469

реалізації молока та молочних продуктів сільськогосподарськими підприємствами по районах області, що свідчить про дуже незначну автокореляцію, а отже, про коректність знайденого рівняння регресії.

Рівняння регресії в нашому випадку має вигляд:

$$V_{BPOЗP} = -18,1422 + 24,49128X_2 + 0,003825X_3 + 0,536204X_4 \quad (4)$$

Коефіцієнт детермінації, що є квадратом коефіцієнта кореляції і показує частку поясненої варіації в усій динаміці змін, склав 0,987188. Його величина говорить про те, що в наведеному вище регресійному рівнянні величини обсягу виробництва молока враховано 98,72% чинників, що впливають на нього.

Далі нами за рівнянням регресії були обчислені розрахункові значення обсягу виробництва молока по кожному району області. Визначення коефіцієнта ефективності функціонування виробничої системи в райо-

нах області здійснювалося на основі розв'язання такого виразу по кожному району:

$$K_{EBC.i} = \frac{V_{\phi.i}}{V_{P.i}}, \quad (5)$$

де $K_{EBC.i}$ – коефіцієнт ефективності виробничої системи в конкретному районі області, од.;

$V_{\phi.i}$ – фактична величина обсягу виробництва молока i -ого району області, тис. ц.;

$V_{P.i}$ – величина обсягу виробництва молока i -ого району області, одержана розрахунковим шляхом за рівнянням регресії, тис. ц.

Результати розрахунків узагальнено в табл. 3.

Чим більший знайдений коефіцієнт від одиниці, тим ефективніша система виробництва молока в конкретному районі Харківської області.

Потім нами був проведений багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз залежності обсягу реалізації молока по районах області.

Таблиця 3

Визначення коефіцієнтів ефективності виробничої системи по районах Харківської області

№ району (ум.)	Обсяги виробництва молока, тис. ц		Відхилення		Значення коефіцієнта ефективності виробничої системи, од.
	фактичний	розрахунковий	абсолютне, тис. ц	відносне %	
1	60	57,95707	2,042931	3,524903	1,035249
2	16	15,60644	0,393557	2,521757	1,025218
3	25	30,56624	-5,56624	-18,2104	0,817896
4	85	69,55677	15,44323	22,20234	1,222023
5	29	27,80154	1,198462	4,310774	1,043108
6	84	84,35223	-0,35223	-0,41757	0,995824
7	80	82,13587	-2,13587	-2,60041	0,973996
8	79	82,43965	-3,43965	-4,17233	0,958277
9	116	113,7569	2,243141	1,971873	1,019719
10	30	30,33549	-0,33549	-1,10592	0,988941
11	10	5,433432	4,566568	84,04573	1,840457
12	80	90,38012	-10,3801	-11,485	0,88515
13	73	64,26428	8,735718	13,59343	1,135934
14	138	143,9039	-5,90385	-4,10264	0,958974
15	137	140,9243	-3,9243	-2,78469	0,972153
16	1	-3,76411	4,764113	-126,567	-0,26567
17	228	215,4141	12,58588	5,842642	1,058426
18	11	7,498075	3,501925	46,70431	1,467043
19	89	94,61803	-5,61803	-5,93759	0,940624
20	17	15,89585	1,104147	6,946132	1,069461
21	25	25,45468	-0,45468	-1,78625	0,982138
22	18	23,6223	-5,6223	-23,8008	0,761992
23	26	25,51359	0,486412	1,906482	1,019065
24	54	64,03601	-10,036	-15,6724	0,843275
25	79	77,41591	1,584091	2,046209	1,020462
26	144	147,5786	-3,57858	-2,42487	0,975751
27	67	68,30289	-1,30289	-1,90752	0,980925

Результати розрахунків узагальнено в табл. 4.

Пізніше нами були також визначені значення коефіцієнтів конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу ($K_{КМПК i}$) по кожному району області за формулою:

$$K_{КМПК i} = (K_{ЕВС i} + K_{ЕЗС i}) / 2. \quad (6)$$

Чим більше від одиниці знайдений коефіцієнт, тим конкурентоспроможніший молокопродуктовий підкомплекс конкретного району Харківської області (рис. 1).

Таблиця 4

Визначення коефіцієнтів ефективності збутової системи по районах Харківської області

№ району (ум.)	Обсяги реалізації молока, тис. ц		Відхилення		Значення коефіцієнта ефективності збутової системи, од.
	фактичний	розрахунковий	абсолютне, тис. ц	відносне, %	
1	42	52,13684	-10,1368	-19,4428	0,805572
2	14	13,90518	0,09482	0,681904	1,006819
3	19	13,82709	5,17291	37,41141	1,374114
4	53	76,90167	-23,9017	-31,0808	0,689192
5	25	28,81568	-3,81568	-13,2417	0,867583
6	72	73,77473	-1,77473	-2,4056	0,975944
7	73	72,73891	0,261093	0,358946	1,00359
8	70	72,80267	-2,80267	-3,84968	0,961503
9	115	113,3905	1,609512	1,419442	1,014194
10	19	21,31337	-2,31337	-10,8541	0,891459
11	10	10,08394	-0,08394	-0,83239	0,991676
12	79	73,28316	5,716835	7,801021	1,07801
13	63	70,02142	-7,02142	-10,0275	0,899725
14	136	126,0248	9,975197	7,915265	1,079153
15	129	123,0475	5,952469	4,837536	1,048375
16	1	5,244077	-4,24408	-80,9309	0,190691
17	205	209,5135	-4,51353	-2,15429	0,978457
18	9	12,64464	-3,64464	-28,8236	0,711764
19	86	85,37853	0,621468	0,727897	1,007279
20	14	17,50076	-3,50076	-20,0035	0,799965
21	15	16,85989	-1,85989	-11,0314	0,889686
22	44	18,44583	25,55417	138,5363	2,385363
23	24	24,65215	-0,65215	-2,64541	0,973546
24	56	47,39573	8,604275	18,15412	1,181541
25	71	74,32751	-3,32751	-4,47682	0,955232
26	140	133,2042	6,795776	5,101772	1,051018
27	66	62,76571	3,234287	5,152952	1,05153

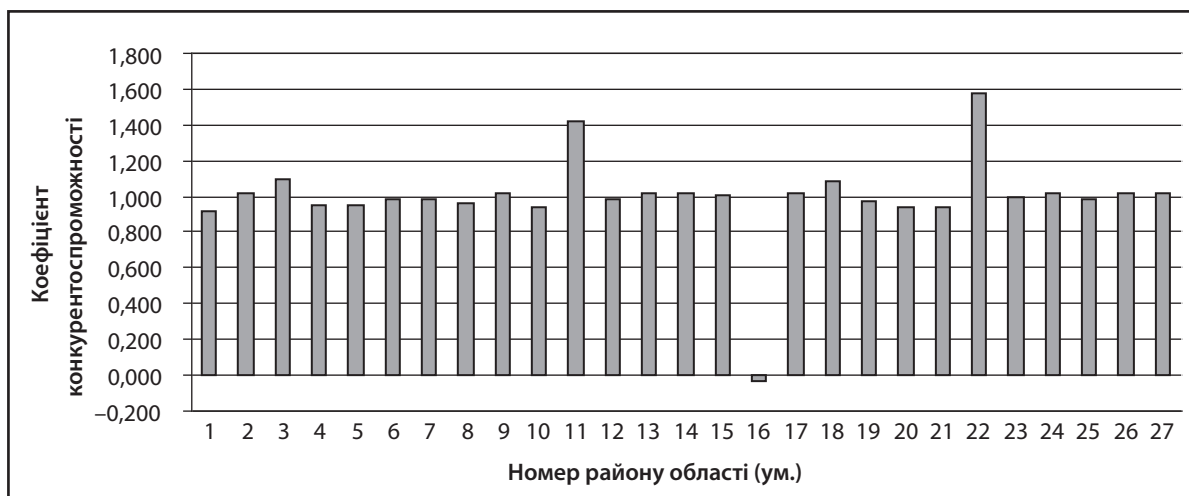

Рис. 1. Значення коефіцієнтів конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу районів Харківської області

У ті райони, значення коефіцієнтів конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу яких більше одиниці, слід інвестувати кошти для розвитку виробництва молока.

ВИСНОВКИ

Необхідно відзначити гнучкість наведеної методики та дві її істотні переваги: можливість використання необмеженої кількості факторів з урахуванням статистичних параметрів рівняння регресії; доступність даних для аналізу і наявність показників у державній статистичній звітності. Її застосування сприятиме винесенню науково обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Оруджов Э. Реалии и возможности в производстве молока на крупных фермах и в хозяйствах населения / Э. Оруджов // Эффективное тваринництво. – 2007. – № 2. – С. 17 – 22.
2. Яворська Т. І. Развитие молочного скотоводства Израїлю / Т. І. Яворська // Економіка АПК. – 2004. – № 8. – С. 155 – 159.
3. Ковнір В. Збирання молока / В. Ковнір // Пропозиція. – 2004. – № 8-9. – С. 28 – 30.
4. Коротич П. Сирні острови на молочній міліні / П. Коротич // Пропозиція. – 2004. – № 1. – С. 39 – 41.

5. Карпенко М. О. Конкурентоспроможність і експорт молочної продукції в Україні / М. О. Карпенко // Економіка АПК. – 2006. – № 11. – С. 98 – 102.
6. Исакова Д. Вкус борьбы / Д. Исакова // ТОП – 100. Рейтингу лучших компаний Украины. – 2009. – № 3-4. – С. 72 – 75.
7. Харківська область у 2009 році : стат. щорічник / За ред. М. Л. Чмихала. – Х., 2008. – 588 с.
8. Многомерный статистический анализ в экономике : учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В. Н. Тамашевича. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 598 с.

REFERENCES

- Orudzhov, E. "Realii i vozmozhnosti v proizvodstve moloka na krupnykh fermakh i v khoziaystvakh naseleniia [Realities and opportunities in milk production on large farms and in households]". *Efektivne tvarinnitstvo*, no. 2 (2007): 17-22.
- Yavorska, T. I. "Rozvytok molochnoho skotarstva Izrailiu [The development of dairy farms in Israel]". *Ekonomika APK*, no. 8 (2004): 155-159.
- Kovnir, V. "Zbyrannia moloka [Milk collection]". *Propozytsiia*, no. 8-9 (2004): 28-30.
- Korotich, P. "Syrni ostrovy na molochnoi milyni [Cheese dairy on the island stays]". *Propozytsiia*, no. 1 (2004): 39-41.
- Karpenko, M. O. "Konkurentospromozhnist i eksport molochnoi produktii v Ukraini [Competitiveness and export of dairy products in Ukraine]". *Ekonomika APK*, no. 11 (2006): 98-102.
- Isakova, D. "Vkus borby [The taste of the fight]". *TOP – 100. Reyting luchshikh kompanii Ukrainy*, no. 3-4 (2009): 72-75.
- Kharkivska oblast u 2009 rotsi: stat. shchorichnyk [Khar'kov region in 2009: Statistical Yearbook]. Kharkiv, 2008.
- Mnogomernyy statisticheskiy analiz v ekonomike [The multivariate statistical analysis in economics]. Moscow: YUNITI-DANA, 1999.

УДК 658

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

КОВАЛЕНКО О. Ю.

УДК 658

Коваленко О. Ю. Обґрунтування методів управління витратами на сільськогосподарських підприємствах

Визначено особливості застосування сучасних методів управління витратами на сільськогосподарських підприємствах, їх переваги та недоліки. Обґрунтовано сутність процесу формування цільової собівартості сільськогосподарських підприємств на основі концепції «target costing». Розроблено факторну модель окупності витрат сільськогосподарських підприємств, яка дозволяє визначити вплив на рівень окупності змін у структурі виробленої продукції та собівартості її окремих видів.

Ключові слова: методи управління витратами, сільськогосподарські підприємства, система управління, цільова собівартість, факторна модель, окупність витрат.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул.:** 12. **Бібл.:** 16.

Коваленко Ольга Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра землеустрою та геоінформатики, Південнослав'янський Інститут Київського славістичного університету (вул. Луговенка, 2, Миколаїв, 54008, Україна)

E-mail: olyurkovalenko@yandex.ru

УДК 658

Коваленко О. Ю. Обоснование методов управления затратами на сельскохозяйственных предприятиях

Определены особенности использования современных методов управления затратами на сельскохозяйственных предприятиях, их преимущества и недостатки. Обоснована суть процесса формирования целевой себестоимости сельскохозяйственных предприятий на основании концепции «target costing». Разработана факторная модель окупаемости затрат, которая позволяет определить влияние на уровень окупаемости изменений в структуре произведённой продукции и себестоимости её отдельных видов.

Ключевые слова: методы управления затратами, сельскохозяйственные предприятия, система управления, целевая себестоимость, факторная модель, окупаемость затрат.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул.:** 12. **Библ.:** 16.

Коваленко Ольга Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра землеустройства и геоинформатики, Южнославянский Институт Киевского славистического университета (ул. Луговенка, 2, Николаев, 54008, Украина)

E-mail: olyurkovalenko@yandex.ru

UDC 658

Kovalenko O. Y. Substantiation of methods of cost management in agricultural companies

The article identifies specific features of the use of modern methods of cost management in agricultural companies, their advantages and shortcomings. It substantiates the essence of the process of formation of the target cost of agricultural companies on the basis of the «target costing» concept. It develops a factor model of recoupment of costs, which allows identification of influence upon the level of recoupment of changes in the structure of manufactured products and cost of their separate types.

Key words: methods of cost management, agricultural companies, management system, target cost, factor model, recoupment of costs.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 12. **Bibl.:** 16.

Kovalenko Olga Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of the Land Management and Geographical Information Systems, Southern Slavic Institute of the Kiev Slavonic Studies University (vul. Lugovenka, 2, Mykolajiv, 54008, Ukraine)

E-mail: olyurkovalenko@yandex.ru